

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra politologie

Bakalářská práce

2022

Lenka Rysková

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra politologie

**Aplikace teorie morálních základů na český
environmentální diskurz**

Bakalářská práce

Autor práce: Lenka Rysková

Studijní program: Politologie a mezinárodní vztahy

Vedoucí práce: PhDr. Michal Smetana, Ph.D.

Rok obhajoby: 2022

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 29. dubna 2022

Lenka Rysková

Bibliografický záznam

RYSKOVÁ, Lenka. *Aplikace teorie morálních základů na český environmentální diskurz*. Praha, 2022. 42 s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií, Katedra politologie. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Michal Smetana, Ph.D.

Rozsah práce: 57 737 včetně mezer

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá morální argumentací spojenou s environmentální problematikou v rámci českého diskurzu. Cílem práce je zjistit, na jakých morálních základech stojí environmentální diskurz v českém prostředí, čehož je dosaženo aplikací teorie morálních základů na tento diskurz. Teoretická část práce mapuje samotnou teorii morálních základů a dosavadní poznatky z její aplikace v politické vědě a v oblasti environmentální problematiky. V praktické části je teorie aplikována na dvě samostatné části environmentálního diskurzu – názorové články na internetových zpravodajských portálech a promluvy v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky. Kvalitativní obsahovou analýzou je v rámci těchto částí stanoven obraz zastoupení jednotlivých morálních základů. Kombinace výsledků z těchto dvou částí potom slouží k zodpovězení výzkumné otázky.

Abstract

The bachelor thesis focuses on moral argumentation related to environmental issues within Czech discourse. The aim of the thesis is to find out what moral foundations is the environmental discourse in the Czech environment based on, which is achieved by applying the Moral Foundations Theory to this discourse. The theoretical part of the thesis maps the Moral Foundations Theory itself and the existing knowledge from its application to political science and environmental issues. In the practical part, the theory is applied to two separate parts of environmental discourse – op-eds published on internet news portals and speeches delivered in the Chamber of Deputies of the Parliament of the Czech Republic. A qualitative content analysis is used to establish an image of the representation of each moral foundation within these two parts of the research. The combination of the results from these parts is then used to answer the research question.

Klíčová slova

teorie morálních základů, morálka, environmentální diskurz, klimatická krize, média, Poslanecká sněmovna, zelená politika

Keywords

the Moral Foundations Theory, morality, environmental discourse, climate crisis, media, the Chamber of Deputies, green politics

Title

Application of the Moral Foundations Theory on Czech Environmental Discourse

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala především svému vedoucímu práce PhDr. Michalovi Smetanovi, Ph.D. za cenné připomínky a čas, který této práci věnoval. Můj dík patří také Robbovi Willerovi, Ph.D. za ochotné poskytnutí poznatků z jeho výzkumu, které byly pro tuto práci esenciální. V neposlední řadě děkuji svým nejbližším, jmenovitě Mgr. Lence Ryskové, Lukášovi Voščekovi a Mgr. Matějovi Senftovi, za podporu, bez níž by tato práce nevznikla.

Obsah

Úvod.....	8
1. Teorie morálních základů.....	11
1.1 Individualizační morální základy	12
1.2 Tmelící morální základy	13
1.3 Využití MFT v politické vědě	14
1.4 Existující literatura spojující MFT a environmentální problematiku	15
2. Výzkumný design	17
2.1 Obsahová analýza názorových článků.....	18
2.2 Obsahová analýza těsnopiseckých zpráv ze schůzí PSP ČR.....	19
3. Výsledky analýzy.....	21
3.1 Analýza názorových článků.....	21
3.2 Analýza těsnopiseckých zpráv ze schůzí PSP ČR.....	24
3.3 Celkové výsledky	27
4. Diskuse.....	29
4.1 Zasazení do existující literatury.....	29
4.2 Limitace výzkumu	30
Závěr.....	32
Summary	34
Seznam použité literatury	36
Internetové zdroje.....	37
Seznam zkratk	38
Seznam grafů.....	39
Seznam příloh.....	40
Přílohy	41
Příloha č. 1.....	41
Příloha č. 2.....	42

Úvod

Otázka environmentální problematiky je v dnešním světě důležitější než kdy jindy. S vidinou možných ekologických katastrof pramenících z přetrvávající lidské činnosti je lidstvo nuceno čelit rozporu mezi ochranou životního prostředí a katastrofálním dopadem, který na něj má lidský technologický pokrok. V diskurzu na toto téma se objevuje mnoho argumentů a názorů na to, kde by se měla nacházet hranice mezi těmito zdárnými protipóly – tedy jak by měla vypadat rovnováha mezi pro-environmentálními postoji, reprezentovanými například vzestupující ekocentrickou ideologií ekologismu¹, a postoji podporujícími pokrok, včetně extrémů zcela odmítajících jedno nebo druhé (Heywood, 2004, s. 82).

Žijeme v moderním světě, v němž díky globální technologické propojenosti dochází k bezprecedentní rychlosti šíření informací s nevídaným objemem dat, která jsou veřejně přístupná. Média jsou významnou, snadno dostupnou a hojně využívanou platformou pro získávání informací a sdílení názorů. S medializací environmentálních problémů neustále stoupá obecné povědomí o jejich existenci a zároveň zájem nalézt způsob jejich řešení, což se nevyhnutelně mění v tlak na politické elity, aby ve věci jednaly. Environmentální (či ekologická) politika, která reaguje na sociálně ekologické problémy, je dnes tedy neodmyslitelnou součástí politiky vyspělých zemí. Zaměřuje se na nastavení rovnováhy mezi lidskou činností a ochranou životního prostředí, přičemž jejím cílem, který byl stanoven již na Stockholmské konferenci roku 1972, je dosáhnout udržitelného rozvoje (Jančářová, 2004, s. 17; Moldan, 2021, s. 58). Přesto existují země, jejichž ekologická politika typicky směřuje k aktivnímu úsilí nalézt řešení environmentálních problémů, i takové země, jejichž politika není typicky tolik pro-environmentálně orientovaná. Co stojí za rozdílností názorů a jak by se dalo postupovat pro jejich sjednocení směrem ke shodě na důležitosti pro-environmentálního chování?

Ponoření se do psychologické stránky věci může pomoci objasnit původ různorodých postojů, které formují politická přesvědčení a preference. Je to konkrétně naše morální citění, určující, co považujeme za dobré a co za špatné, které je základním stavebním kamenem pro formulaci (nejen) politických postojů. Teorie morálních základů definuje morálku jako vrozený psychologický systém, jenž je za přítomnosti morálních podnětů zodpovědný za intuitivní

¹ Ideologie, která člověka považuje za součást přírody nikoliv za jejího podmanitele. Představuje alternativu hojně rozšířenému antropocentrickému světonázoru, jenž přírodu považuje za zdroj sloužící k lidskému užítku. Tato ideologie je spojená s nástupem ekologického hnutí na konci 20. stol., jehož ústředním motivem je znepokojení nad škodami, které světu způsobuje lidský technologický pokrok.

reakci, která předchází jakémukoliv rozvažování v dané věci. Jde tedy o okamžitou reakci, jež nás silně ovlivňuje a pohání naše jednání, a to i v případě, že si ji zpětně nejsme schopni racionálně ospravedlnit (Haidt, 2001, s. 814–815). Málakoho kupříkladu nechá chladným, když vidí týrané zvíře, nespravedlivé povýšení někoho, kdo pracoval méně, nebo rodiče, který bez dalšího opustil svého potomka. Odsouzení takových aktů či uznávání podle nás správných aktů je esenciálním impulzem, který tvoří názorovou rozdílnost.

Teorie morálních základů také dokázala rozdělit morálku jako takovou do několika málo kategorií, které lze pozorovat a jejich výskyt kvantifikovat (Graham et al., 2011, s. 2). Ačkoliv má těchto pět kategorií původ v obecné evoluční adaptaci, morální citění se u různých jedinců a v různých částech světa liší. Důvodem je to, že ačkoliv je morálka vrozeným psychologickým systémem (který se už tak může u každého jedince lišit), její podobu silně ovlivňuje kulturní zázemí, v němž vyrůstáme. Tato hluboce zakořeněná přesvědčení jsou tedy kombinací vrozených predispozic, kulturních vlivů a našich vlastních zkušeností (Graham et al., 2013, s. 57–71). Některé kultury (jedinci) tak staví své morální citění více či méně na jiných základech než kultury jiné, což je vstupním předpokladem pro rozdílnost názorů na to, co je obecně považováno za správné a špatné.

Jakákoliv politická činnost závisí na přesvědčení politické elity – a občanů, kteří ji volí. Tato přesvědčení jsou v první řadě zakořeněna v tom, co považujeme za správné a co za špatné, tedy v našem morálním citění. V této práci budu zkoumat, jak vypadá morální obraz v rámci environmentálního diskurzu v České republice, která sice za několik posledních dekád dokázala učinit velký posun v oblasti životního prostředí, ovšem například v rámci obecného postoje Čechů k závažnosti klimatické krize či k potřebě jejího řešení se nacházíme pod průměrem Evropské unie (European Commission, 2021). Nedá se tedy říct, že by Česká republika spadala mezi evropskou pro-environmentální elitu.

Tento morální obraz budu zkoumat pomocí již zmíněné teorie morálních základů, jež mi umožní rozklíčovat jednotlivé morálně zabarvené argumenty v rámci diskurzu. Vzhledem k tomu, že je morální citění každého jedince jiné, argumentace apelující na ty morální základy, které jsou nám blízké, námi více rezonuje. Mojí výzkumnou otázkou tedy je: „Na jakých morálních základech stojí český environmentální diskurz?“ Na otázku odpovím za pomoci kvalitativní obsahové analýzy názorových článků a promluv v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky. Ačkoliv je jedna z oblastí více mediální a druhá více politická, obě tyto oblasti poskytují náhled na podobu veřejné debaty.

Teorie morálních základů dále rozděluje zmíněné morální základy do dvou kategorií – individualizační morální základy (IMF), které kladou důraz na práva a blaho jedince, na čemž staví liberální filozofická tradice, a tmelící morální základy (BMF), jež kladou důraz na loajalitu, povinnosti či sebekontrolu, což tvoří základ pro mnohé konzervativní postoje (Graham et al., 2009). Můj výzkum navazuje na zjištění, která vzešla z americké studie *The Moral Roots of Environmental Attitudes* (Feinberg, Willer, 2013), tedy že současný environmentální diskurz je založen především na těch morálních základech, které vyzdvihují hodnoty typicky bližší liberálům než konzervativcům. V této práci testuji, zda má toto zjištění empirickou platnost i v českém kontextu, přičemž předpokládám, že dojde k podobnému závěru jako v případě většiny dosavadních studií, tedy k zařazení většiny morálně založených argumentů v rámci environmentálního diskurzu do morálního základu spojeného se zranitelností (což spadá do IMF). Ze zmíněného výzkumu také vyplývá, že liberálové považují environmentální postoje za otázku morálky a jsou tedy obvykle více pro-environmentálně orientovaní.

Potvrzení hypotézy, že environmentální diskurz staví především na morálních základech bližších lidem s liberálními hodnotami, by znamenalo, že je v diskurzu používána argumentace, která apeluje na hodnoty, jež konzervativnějšími lidmi tolik nerezonují. Diskurz tedy míří jen na část populace, což vede k neustále se prohlubující propasti mezi oběma skupinami a polarizaci společnosti v environmentálních otázkách. Tato premisa se v tomto výzkumu však nepotvrdila a rozložení výsledných dominantních a nedominantních morálních základů přítomných v diskurzu nekopíruje rozdělení podle IMF/BMF.

Co se týče struktury práce, na začátku se nachází teoretická kapitola, která se věnuje teorii morálních základů jako takové, načež navazuje dosavadní využití teorie na poli environmentální problematiky. Před praktickou částí mé práce se nachází kapitola s výzkumným designem a metodologií, kde podrobně vysvětluji, jakým způsobem je výzkum proveden. Data, která z výzkumu vzešla, byla zaznamenána do samostatného excelového dokumentu, tudíž následující kapitola se rovnou věnuje interpretaci výsledků z obou částí výzkumu a jejich vzájemnému porovnání plus porovnání s existující literaturou. Díky této části je později zodpovězena výzkumná otázka. V diskusi jsou pak konečné výsledky zasazeny do kontextu s existující literaturou a vyzdvihnuty možné limitace mého výzkumu. V závěru jsou shrnuta klíčová zjištění, je zodpovězena výzkumná otázka a nastíněny další směry výzkumu.

1. Teorie morálních základů

Teorie morálních základů (MFT)² je psychologická teorie, jejímiž autory jsou sociální psychologové Jonathan Haidt, Jesse Graham a jejich kolegové (Graham et al., 2009). Vychází z přesvědčení, že ačkoli se morálka v jednotlivých kulturách a u jednotlivých lidí liší, v určitých oblastech a případech můžeme pozorovat podobnosti. Teorie pracuje s pojetím morálky jako vrozeného psychologického systému, k němuž se přidávají naše osobní zkušenosti, kulturní zázemí a sociální konstrukty, jako jsou instituce a narativy, čímž je vytvořen celkový obraz našeho morálního citění (Haidt, Joseph, 2004, s. 55–65).

Dle univerzálních podobností různých morálních citění pak rozlišuje pět kategorií morálky; jsou jimi péče/újma, férovost/podvádění, loajalita/zrada, autorita/podvrtnictví a posvátnost/znesvěcení.³ Tyto morální základy (MF)⁴ nám mohou pomoci porovnat morálku jednotlivých skupin, společností či jednotlivců a určit tak, v čem se liší. Testováním – například za použití oficiálního dotazníku Moral Foundations Questionnaire⁵ – lze tedy vytvořit obraz morálního citění jednotlivce, který bude více či méně stavět na těchto pěti kategoriích. Můžeme je také rozdělit na individualizační morální základy (péče/újma, férovost/podvádění), které se pojí s právy a blahobytem jedinců, a tmelící morální základy (loajalita/zrada, autorita/podvrtnictví, posvátnost/znesvěcení), které mají za cíl hájit zájmy a soudržnost skupiny (Graham et al., 2009, s. 1031).

Pokud je jedinec svědkem činu, který považuje za morálně závažný, psychologický systém, který se pojí s konkrétním morálním základem, na nějž čin působí, vyprodukuje okamžitý emocemi řízený úsudek, často doprovázený i automatickou reakcí – ať už podpory toho, co si myslíme, že je správné, nebo odsouzení toho, co považujeme za špatné. Jedinec pak svůj úsudek nevidí jako subjektivní záležitost, nýbrž jakou objektivní pravdu. Jde tedy o automatickou reakci, přičemž následovné ospravedlňování našeho úsudku slouží k podpoření již utvořeného morálního postoje (Smetana, Vranka, 2021, s. 3–4).

Ti, kteří jsou velmi citliví na přítomnost jednotlivých morálních základů, mají strategickou výhodu v rozhodování o svých dalších krocích (díky tomu, že jsou nuceni jednat na základě emocí a s rychlostním náskokem) oproti těm jedincům, kteří se rozhodují za pomoci

² V anglickém originále „the Moral Foundations Theory“.

³ Někdy se do MFT započítává i šestá potenciální kategorie svoboda/útlak, o které autoři teorie hovoří jako o kandidátovi na další rozšíření morálních základů. Autoři samotní věří, že kategorií je více než pět, ovšem vzhledem k tomu, že budu v práci vycházet z výzkumů, které pracovaly pouze s těmi základními, neberu potenciální kandidáty v potaz.

⁴ V anglickém originále „moral foundations“.

⁵ Dostupné na oficiálním webu MFT, na adrese: <https://moralfoundations.org/>.

úkladného rozvažování, založeného především na předešlých zkušenostech. Jinými slovy, ti, kteří dokáží automaticky morálně usuzovat ještě před tím, než mají ve věci jakékoliv předešlé zkušenosti, jsou ve strategické výhodě (např. kmeny, které dokázaly vytvářet ucelená uskupení a kooperovat, měly větší pravděpodobnost vítězství při střetu s jinými, ne tak soudržnými kmeny) (Graham et al., 2013, s. 9–14).

Podrobíme-li jednotlivce testu v podobě několika otázek věnujících se konkrétním problémům, u kterých určí, zda jsou morálně závadné, či nezávadné, získáme obraz toho, do jaké míry je jeho morální cítění založeno na již zmíněných pěti morálních základech. Hovoříme tedy o jeho „skóre“ v jednotlivých základech. Například má-li tedy někdo vysoké skóre v morálním základu péče/újma, je k podnětům spadajícím pod tento základ velmi citlivý, tudíž jeho celkové morální cítění je na péči/újmě založeno mnohem víc než na loajalitě/zradě, což je kategorie, ve které dosáhl nízkého skóre (Graham et al., 2013, s. 17–21).

V rámci jakéhokoliv morálního diskurzu vzniká rozdělení na to, co považujeme za dobré a co za špatné. V následující části jsou stručně popsány jednotlivé morální základy, přičemž ke každému jsou připojeny příklady toho, co je v jejich rámci považováno za ctnosti a neřesti. Podle toho, do jaké míry je jednatel citlivý na spouštěče konkrétních kategorií, hrají tyto základy v jeho morálním cítění různě důležité role.

1.1 Individualizační morální základy

Jedinci, u nichž se výrazně projevují individualizační morální základy (IMF)⁶, jsou typicky citliví na otázky týkající se práv a potřeb jednotlivců. Tyto morální základy jsou spojeny s vnímáním jedinců jako subjektů morálního jednání spíše než aktivních konatelů. Typicky se aktivují, pokud jsme svědky toho, že jednatel trpí, nemá uspokojené potřeby či jsou mu upřena práva (Simpson, 2017, s. 4–5).

Péče/újma je morální základ, jehož přítomnost pocítujeme, když jsme vystaveni něčím utrpení nebo tíživé situaci. Je zodpovědný za pocit, že o druhé je třeba pečovat a chránit je před újmou (zejména co se týče zranitelných jedinců). Cítíme tak soucit s těmi, kteří trpí, případně i pocity nenávisti vůči těm, kteří jsou příčinou oněch útrap. Prvotně se tento morální základ evolučně vztahoval k péči o vlastního potomka, ovšem v širším měřítku se v dnešní společnosti aktivuje při znacích utrpení jakéhokoliv dítěte, zvířecího mláděte nebo případně kohokoliv, kdo útrapy zažívá (Graham et al., 2013, s. 12–13). Ctnostmi tohoto morálního základu jsou empatie,

⁶ V anglickém originále „individualizing moral foundations“.

soucít, laskavost a péče, zatímco neřestmi jsou utrpení, násilí nebo krutost (Graham, Haidt, 2012).

Férovost/podvádění se orientuje na otázky týkající se spravedlnosti, rovnosti a vzájemnosti. Původně lidé přítomnost tohoto morálního základu cítili, pokud byli svědky toho, že se někdo, s kým byli v přímém kontaktu, dopouštěl podvádění či kooperace. V současnosti se však může tento základ vztahovat k jakémukoliv vnímání nespravedlnosti v takovém počínání třetí strany, které s námi osobně vůbec nesouvisí (např. někomu jinému je upřeno právo volit), nebo dokonce ve vztahu s neživými objekty (např. když nám automat vezme peníze, ale nic za ně nevydá) (Graham et al., 2013, s. 13). Zatímco ctnostmi tohoto základu jsou rovnost, vyváženost a spravedlnost, neřestmi jsou diskriminace, nespravedlnost, podvádění nebo předsudky (Graham, Haidt, 2012).

1.2 Tmelící morální základy

Zbytek morálních základů spadá pod tmelící morální základy (BMF)⁷, jejichž účelem je zachování kolektivní společnosti a zlepšení její sociální soudržnosti. V rámci těchto MF jsou jedinci považováni primárně za aktéry morálního jednání (spojeného se skupinou), nikoliv za jeho subjekty. Jedinci tedy dokáží svou skupinu v rámci tradic, postavení a integrity buď podpořit, či podrýt (Simpson, 2017, s. 4–5).

Loajalita/zrada je morální základ odpovědný za pocity pospolitosti skupiny. V minulosti hrálo takové morální cítění velkou roli v otázce přežití, jelikož příslušnost ke skupině byla klíčová a vyhoštění z ní znamenalo téměř jistou smrt. V dnešní době však můžeme příklady takového cítění sounáležitosti a loajálnosti najít u podpory politických stran nebo třeba sportovních týmů (Graham et al., 2013, s. 13). Ctnostmi tohoto morálního základu jsou pocity komunitní sounáležitosti, loajality k naší skupině (rodině, národu aj.) nebo vlastenectví. K neřestem patří zrada, opuštění skupiny, neloajalita, nebo dokonce individualismus (Graham, Haidt, 2012).

Autorita/podvratnictví je morálním základem vyznačujícím se úctou k tradici, řádu a legitimní autoritě. Už u primátů lze pozorovat, že ti, kteří jsou k tomuto základu citliví, dokáží lépe navazovat užitečná spojení v hierarchické společnosti, která je jim přirozená. Prapůvodními spouštěči jsou fyzická síla a velikost nebo dominance (Haidt, Joseph, 2004, s. 59). V dnešní době se tento základ aktivuje především, když jsme ve styku s nadřazenými, vůdci, policií, soudy apod. a uznáváme legitimitu jejich nadřazeného postavení (Graham et al.,

⁷ V anglickém originále „binding moral foundations“.

2013, s. 13). Ceněnými ctnostmi jsou poslušnost, úcta, smysl pro tradici a podřízenost, zatímco neřestmi jsou vzdor, podvrtnictví, nebo dokonce kacířství (Graham, Haidt, 2012).

Posvátnost/znesvěcení je morální základ odpovědný za vyhýbání se nechutným věcem, a to od toho, co konzumujeme, po činy, aktivity a lidi. Za původní příčinu vzniku tohoto základu se dají považovat zvyšující se rizika nákazy, která souvisela s evoluční změnou způsobu života, přičemž rozpoznávání nechutných a zkažených věcí bylo pro přežití v rozrůstajících se společenstvích esenciální. V dnešní podobě se znechucení rozšířilo například směrem k imigraci nebo aktům sexuální deviace (Graham et al., 2013, s. 14). Ctnostmi v rámci tohoto základu jsou smysl pro zachování, čistota, cudnost, svatost, či přímo zbožnost. Mezi neřesti patří zkaženost, úpadek, nepřírozenost nebo hřešení obecně (Graham, Haidt, 2012; Haidt, Joseph, 2004, s. 56).

Jak už bylo řečeno, každý jedinec má vlastní morální obraz a zastoupení jednotlivých základů se může diametrálně lišit například i u dvojčat, která měla celý život stejné kulturní zázemí i výchovu. Přesto můžeme u některých skupin lidí pozorovat stejné vzorce rozložení jejich MF. Existuje například rozdíl mezi morálním cítěním žen a mužů obecně; ženy obvykle dosahují vyššího skóre v kategoriích péče/újma, férovost/podvádění a posvátnost/znesvěcení, zatímco muži mají vyšší skóre v základech loajalita/zrada a autorita/podvrtnictví (Graham et al., 2011, s. 15). Z hlediska oborové relevance je však zajímavější například napojení MF na politickou sféru.

1.3 Využití MFT v politické vědě

Teorie morálních základů je s politickou vědou spjata celou řadou výzkumů. Mnohé politické otázky mají totiž základ právě v morálce, která nás vnitřně silně ovlivňuje. Pro politiky jsou právě takováto hluboce zakořeněná přesvědčení jich samých i občanů hnací silou při prosazování jednotlivých politik. Morálně založená argumentace je tedy účinným politickým nástrojem, zejména pokud si jsou politici jejího vlivu vědomi a dokáží tak vědomě argumentaci upravovat tak, aby apelovala na příslušné publikum.

Například v americké studii, která se zaměřila na spojitost mezi morálním rámcováním a postoji ke klimatické změně (Wolsko et al., 2016), autoři upozornili na to, že ačkoliv může toto morální rámcování značně pomoci s prosazením názorů, je určeno specifické skupině, na kterou silně apeluje. Ovšem v diskurzu, do kterého je v dnešní době potřeba vtáhnout všechny, může tento postup vést k prohlubující se polarizaci společnosti, jelikož apel spadá pouze na konkrétní skupinu. Vzhledem k tomu, že se téměř celá příslušná vědecká sféra shodne na tom, že

klimatická změna je závažný problém, který je třeba řešit jednotně, globálně a okamžitě, si politici nemohou dovolit stále fragmentovanější postoje občanů. Jedná se tedy o paradoxní situaci, kdy je využití morálního cítění lidí významnou motivací pro klimaticky pozitivní změnu jejich postojů, ovšem vzhledem k rozdílnosti morálky tento apel napomáhá spíše nežádoucí fragmentaci názorů (Wolsko et al., 2016, s. 18).

Samotní autoři teorie morálních základů se ji rozhodli aplikovat na poli politické vědy a zjistit tak, jak se esenciální rozdílnost postojů liberálních a konzervativních lidí promítá v jejich morálce – tedy do jaké míry jsou pro ně jednotlivé morální základy esenciální (Graham et al., 2009). Jejich zjištění ukazují, že lidé zastávající liberální přesvědčení jsou mnohem více orientovaní na individualizační morální základy než na tmelící morální základy. U lidí s konzervativními postoji je rozložení všech pěti MF rovnoměrnější, přičemž jejich skóre v IMF je v porovnání s liberály o něco menší (Graham et al., 2009, s. 1033, 1036, 1038; Haidt, Graham, 2007, s. 112–113).

Důležitost morální argumentace v politické sféře ukázala také práce Scotta Clifforda a Jennifer Jeritové (2013). Z jejich výzkumu vzešlo nejen to, že politické elity používají morální argumentaci, aby apelovali na morální cítění občanů a vytvořili tak spojení mezi jejich morálkou a politickými názory, ale i zjištění, že tyto morálně zakotvené argumenty se u veřejnosti opravdu setkávají s větší podporou.

Morální hodnoty se také propisují do jednotlivých postojů, které formují mezinárodní vztahy. Tímto tématem se za použití MFT zabývala například studie, jež zjistila, že IMF se dají obecně spojit s kooperativním internacionalismem, který je založený na osvícenském morálním cítění, zatímco BMF se pojí s militantním internacionalismem – tedy zahraničními politikami, které zahrnují použití vojenské síly (Kertzer et al., 2014). Podle chování a postojů jednotlivých aktérů v mezinárodních vztazích se tak dá vyvodit, které morální základy jsou pro ně zásadní a vice versa.

1.4 Existující literatura spojující MFT a environmentální problematiku

V různých zemích již bylo provedeno několik studií, které využívají teorii morálních základů ve spojení s environmentálními postoji. Například výzkum z Nového Zélandu (Milfont et al., 2019) odhalil, že liberálové s vysokým skóre v individualizačních morálních základech mají větší sklon chovat se tak, aby zmírňovali svůj podíl na klimatické změně, oproti lidem s nižším skóre v IMF.

Jiná práce ze Spojeného království (Adger et al., 2017) prezentuje, že při dotazování na rizika související s klimatem a možnostmi adaptace za účelem jejich snížení se u účastníků projevovala převaha morálních artikulací založených na zranitelnosti.

Z průzkumu provedeného ve Spojených státech (Wolsko et al., 2016) vzešlo, že liberálové zauímají obecně pro-environmentální postoje, když jsou jim předloženy podněty týkající se této problematiky z jakékoliv kategorie morálních základů, zatímco konzervativci mají větší sklon k pro-environmentálním postojům, když jsou jim předloženy podněty spadající pod BMF.

Pro můj výzkum je obzvláště zajímavá práce rovněž pocházející z USA (Feinberg, Willer, 2013). Autoři provedli pět studií, aby zjistili, jak souvisejí morální základy s polarizací environmentálních postojů v USA. Z jejich výzkumu vzešla tři důležitá zjištění. Prvním bylo, že liberálové na rozdíl od konzervativců typicky vnímají environmentální postoje jako morální problém. Dalším zjištěním bylo, že současný environmentální diskurz je v rámci morálního citění založen na péči/újmě, což je morálně bližší liberálům než konzervativcům. Nakonec zkusili autoři v rámci výzkumu změnit pro-environmentální rétoriku směrem k apelování na BMF (konkrétně na posvátnost/znesvěcení, která více rezonuje lidmi s konzervativními hodnotami), což výrazně zmenšilo rozdíly mezi environmentálními postoji konzervativců a liberálů – tedy vyvolalo v konzervativcích silnější pro-environmentální odezvu.

Cílem jedné z těchto studií bylo odhalit, na jakých morálních základech je založen současný environmentální diskurz. Výzkum byl proveden formou obsahové analýzy názorových článků na třech nejnavštěvovanějších internetových zpravodajských portálech v USA. Ke kódování článků byla použita sedmibodová škála (jedna pro každý morální základ), která udávala, do jaké míry jsou morální argumenty v textu založeny na jednotlivých morálních základech (od „vůbec ne“ po „extrémně“). Právě tato konkrétní studie je inspirací pro výzkum, který je v této práci proveden.

2. Výzkumný design

Praktická část práce je založena na kvalitativní obsahové analýze, která se skládá ze dvou částí. V první části je analyzován veřejný environmentální diskurz v médiích, a to v podobě názorových článků na internetových zpravodajských portálech. V druhé části výzkumu jsou analyzovány promluvy v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky. Analyzovány jsou ty případy zmínek environmentální problematiky, kdy je možné vysledovat autorovu morální argumentaci. Takové argumenty jsou rozřazeny do pěti kategorií MFT tak, jak jsou tyto kategorie autory teorie definovány (viz kapitola 1).

Inspirací mi byl již zmiňovaný výzkum Matthewa Feinberga a Robba Willera *The Moral Roots of Environmental Attitudes* (2013), z něž se jedna studie věnovala právě analýze morálních základů v názorových článcích týkajících se životního prostředí. Takové články jsou veřejnou a pro každého snadno dohledatelnou součástí environmentálního diskurzu. Pro rozšíření záběru environmentálního diskurzu jsem se však rozhodla přidat další oblast analýzy, a to projevy na půdě Poslanecké sněmovny.

Co se týče druhé poloviny mého výzkumu, existují dvě zdůvodnění její podoby. Zaprvé, řešení environmentálních problémů je bez rozporu do značné míry v rukou politických elit, jelikož politická scéna je hlavním dějištěm, kde se o budoucnosti životního prostředí rozhoduje. V českém kontextu mohou být tedy právě argumenty, které zazní na půdě Poslanecké sněmovny v rámci environmentálních problémů, stěžejní. Zadruhé, strany v Poslanecké sněmovně, potažmo i poslanci konkrétně, jsou přímo voleni občany České republiky. Přesvědčení těchto poslanců by tedy měla do značné míry odrážet přesvědčení českých občanů. Vzhledem k tomu, že dění na schůzích PS je veřejné, medializované, diskutované a snadno přístupné, analýza morálních základů v jeho rámci pomůže dotvořit obraz podoby českého environmentálního diskurzu.

V obou částech výzkumu jde o analýzu vzorku dostupných dat z roku 2020 – tedy z posledního celého roku před započítáním práce. Inspirací pro výběr klíčových slov pro vyhledávání morálně založených argumentů mi byl opět výzkum Matthewa Feinberga a Robba Willera. V souladu s tímto výzkumem tedy byly použity termíny: *ekologický, environmentální, globální oteplování, klimatický, životní prostředí*.⁸ Ty texty, ve kterých se nenacházela morálně

⁸ Aby byly zachyceny všechny související výrazy, slova byla vyhledávána ve tvarech: *ekolog, environment, oteplov, klima a životní*, přičemž všechna související slova s tímto kořenem byla v případě relevantnosti vzhledem k tématu brána v potaz.

založená vyjádření přímo se týkající životního prostředí, byly vyřazeny jako pro tento výzkum nevhodné.

Abych byla schopna spolehlivě rozšifrovat jednotlivé argumenty, požádala jsem skrze e-mail Robba Willera o kódovací schéma, které využili s Matthewem Feinbergem při kódování názorových článků ve svém výzkumu. Zaslal mi krátký popis každého morálního základu, který byl poskytnut jejich kódovacímu týmu. Toto jádro pro kódování jsem rozšířila o výrazy z Moral Foundations Dictionary (MFD) – tedy o slova určená k použití v programech Linguistic Inquiry a Word Count, které provádí analýzu textu – dostupné z oficiální webové stránky teorie⁵. Tak, jak jsou ve slovníku slova přiřazena k jednotlivým MF, jsem je doplnila k základnímu popisu kategorií v kódovacím schématu, abych si vytvořila přehled o tom, jaký typ slov se může v rámci jednotlivých MF objevit. Na stránce teorie lze také nelézt odkaz na příklad rozšifrování MF v textu, který staví na MFD a rozšiřuje jeho použití (Boghrafi et al. 2016). Znalosti z něj mi pomohly dotvořit obraz toho, jakým způsobem texty kódovat.

2.1 Obsahová analýza názorových článků

Po vzoru výzkumu Matthewa Feinberga a Robba Willera byly analyzovány názorové články ze tří nejnavštěvovanějších internetových zpravodajských portálů, v mém případě však nikoliv v USA, ale v České republice. Jsou jimi novinky.cz, seznamzpravy.cz a idnes.cz.⁹ Na těchto stránkách bylo čerpáno ze sekcí pro komentáře/názory. Kvůli přehlednosti a dostupnosti článků byl k procházení zpravodajských portálů využit web monitora.cz.

Původní výzkum sledoval přítomnost morálních základů za pomoci týmu proškolených kodérů, kteří evidovali tuto přítomnost na sedmibodové škále od „absolutně nepřítomné“ po „extrémně přítomné“. Vzhledem k tomu, že výzkum provádím sama a nemohu se tak v rámci týmového porovnání morálního hodnocení článků do jisté míry zbavit subjektivního zkreslení výsledků, rozhodla jsem se kódovat pouze přítomnost či nepřítomnost jednotlivých morálních základů v textu, abych toto riziko subjektivity snížila. Tím pádem ať už byl v textu přítomen jeden argument spadající pod konkrétní MF, nebo jich bylo několik, zaznamenána byla pouze přítomnost daného MF. Zároveň by sedmibodové škálování vzhledem k předpokládanému nízkému počtu článků samo o sobě mohlo výsledky zkreslovat (autoři zanalyzovali největší zpravodajské portály v USA – tedy ve značně větším státě, než je ČR – v průběhu dvou let, z nichž bylo relevantních pouze 232 článků).

⁹ Informace z webové stránky NetMonitor, dostupné na adrese: <https://www.netmonitor.cz/online-data-ola>.

Sekundárně jsem se v analýze snažila vysledovat obecný postoj autorů k environmentální problematice, tedy jestli jsou obecně pro zelenou politiku (pro přísnější regulaci, přijímání dalších opatření ke zlepšení stavu životního prostředí apod.) nebo proti zelené politice (pro deregulaci, pro stavění důležitosti ekonomických hledisek nad ta ekologická, pro upřednostňování blahobytu a „svobody“ před ekologickou akcí apod.). Ačkoliv v textu nemusí být zmíněny přímo tyto myšlenky, předpokládala jsem, že ty články, které se bez dalšího přiklání k názoru, že je třeba se problematice věnovat, a které volají po důležitosti řešení těchto otázek, jsou pro zelenou politiku. Naproti tomu ty články, které vyjadřují názor, že už teď se dělá pro ochranu životního prostředí dost/příliš nebo shazují snahy o zlepšení stavu životního prostředí, byly považovány za vyjádření postoje proti zelené politice.

První krok výzkumu tedy spočíval ve vyhledání článků na vybraných webových stránkách za použití klíčových slov, pokud možno rovnou v sekci pro komentáře/názory. (Jelikož nebylo možné vyhledávat v názorové sekci a k tomu vyhledávat za pomoci klíčových slov, byl přidán další krok, kdy byly po vyhledání příspěvků na webu za pomoci klíčových slov vyfiltrovány ty výsledky, ve kterých se jednalo o názorové články.) Vyřazeny byly ty články, pod nimiž nebyl podepsán konkrétní autor. Po vyhledání názorových článků, v nichž se nacházela některá z klíčových slov, byla provedena jejich obsahová analýza. V tomto kroku došlo k vyřazení těch článků, které nebyly obsahově relevantní (př. zmínka „ministra životního prostředí“, přičemž se článek netýká environmentální problematiky), a těch, v nichž se nenacházela morálně založená argumentace. Ve zbylých článcích byla zaznamenána přítomnost jednotlivých morálních základů a zda vyjadřují postoj pro, nebo proti zelené politice.

2.2 Obsahová analýza těsnopiseckých zpráv ze schůzí PSP ČR

V této části byla provedena analýza těsnopiseckých zpráv ze schůzí PS, které jsou k dispozici z oficiálních internetových stránek PSP ČR¹⁰. Pomocí klíčových slov jsem našla jednotlivé promluvy týkající se environmentální problematiky, které se uskutečnily na půdě Poslanecké sněmovny. Jedna taková promluva s jedním autorem je ve výzkumu považována za samostatný text – podobně jako v první části výzkumu jeden článek. V případě přítomnosti morálně založené argumentace, která spadá pod některý z morálních základů, byla tato přítomnost zaznamenána stejně jako v první části výzkumu – tedy bez ohledu na to, do jaké míry se v textu nachází. Jedna promluva byla tedy jednou jednotkou výzkumu, u které byla

¹⁰ Těsnopisecké zprávy PSP ČR, dostupné na adrese: <https://www.psp.cz/eknih/2017ps/tesnopis/index.htm>.

sledována přítomnost/nepřítomnost jednotlivých morálních základů v rámci environmentální problematiky.

Stejně jako u první části výzkumu byly za pomoci obsahové analýzy vyloučeny ty promluvy, v nichž se morálně založené argumenty neobjevovaly (např. faktické či organizační zprávy související s životním prostředím).

I zde jsem zaznamenala, zda názory vyjádřené v promluvách značí o postoji pro zelenou politiku, nebo proti ní, a to nehledě na to, jaká politická přesvědčení daní autoři výroků zastávají nebo jakou mají politickou příslušnost – šlo tedy pouze o danou promluvu bez kontextu autorova politického zázemí, tedy toho, jestli je skutečně pro-zelený, nebo ne.

3. Výsledky analýzy

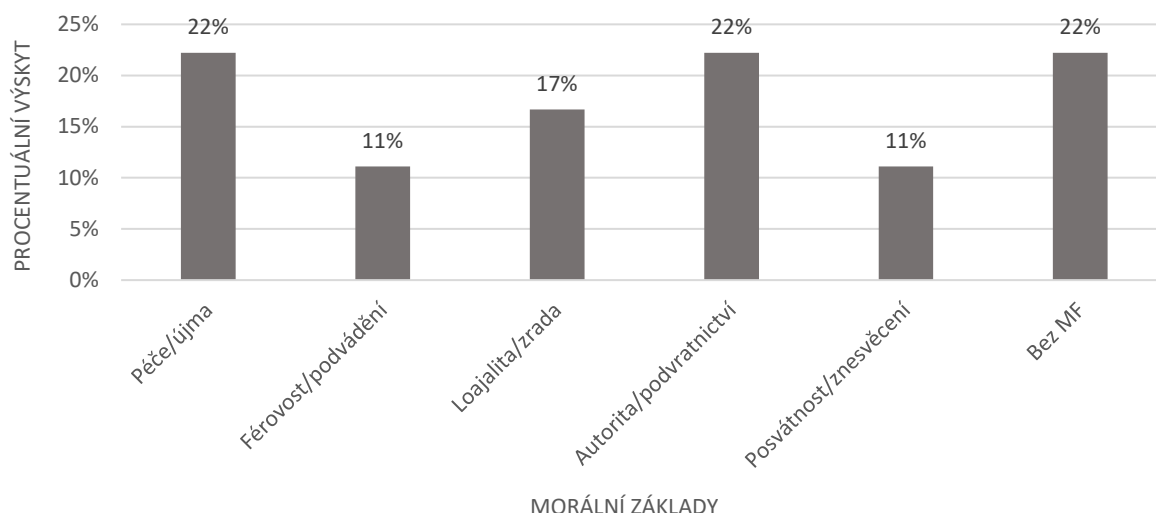
3.1 Analýza názorových článků

Vzhledem k tomu, že zpravodajské portály ani monitora.cz nenabízí možnost vyhledávat klíčová slova a zároveň vyhledávat pouze v sekci komentářů či názorů, bylo potřeba ručně vyselektovat názorové články ze všech článků na stránkách, ve kterých se nacházela klíčová slova. Z celkových 3 818 výsledků vyhledávání pak šlo o několik desítek z hlediska obsahu relevantních názorových článků (tedy opravdu se věnujících environmentální problematice). Poté, co byly eliminovány ty případy, které nebyly z hlediska analýzy pro můj výzkum relevantní, zbylo 18 názorových článků (od 15 různých autorů), které vyjadřovaly nějaký environmentální postoj, z nichž pouze 14 obsahovalo morální cítění autora, tedy argumenty spadající pod některý z morálních základů. Ve zbylých případech šlo spíše o konstatování faktů či shrnutí událostí s pouhým náznakem vlastního environmentálního postoje a s absencí morálně založené argumentace. Seznam všech článků, které jsem analyzovala v rámci této práce, je možné nalézt v Příloze č. 1.

Co se týče obsahu těchto článků, očekávala jsem, že v nich najdu morálně zakotvené normativní argumenty, proč být pro, či proti zelené politice. Ovšem většina článků, které jsem našla, čtenáře k ničemu nevyzývala. Spíše, než aby autoři vyjádřili vlastní názor na stav životního prostředí, komentovali (či spíše kritizovali) aktuální politická rozhodnutí v oblasti životního prostředí, a to aniž by zřetelně demonstrovali vlastní přesvědčení. Nejčastěji bylo poukazováno na to, že současný směr politiky je špatný (ať už byl tento směr v kontextu jakýkoliv), někdy až cynickým způsobem. Poměrně často se objevovaly i projevy skepse. V několika případech byla použita slova jako *ekologická hysterie*, *klimateroristi* apod.

V 18 člancích vyjadřujících autorův environmentální postoj se objevila péče/újma ve 4 případech, férovost/podvádění ve 2 případech, lojalita/zrada ve 3 případech, autorita/podvratnictví ve 4 případech, posvátnost/znesvěcení ve 2 případech a ve 4 případech byl sice naznačen morální postoj, ovšem ne dostatečně na to, aby se dal zařadit pod daný MF (viz Příloha č. 1). Procentuální zastoupení jednotlivých morálních základů pak vypadá následovně:¹¹

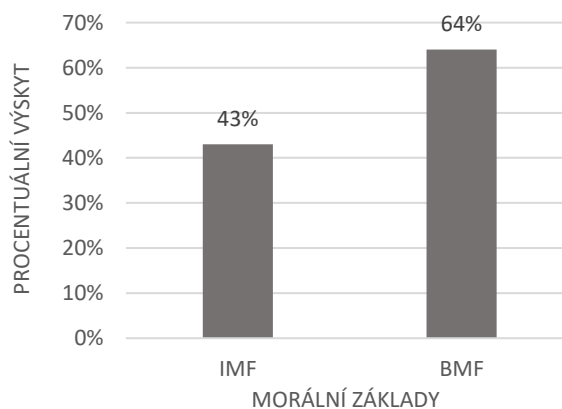
¹¹ Jelikož lze v jedné jednotce analýzy (článku/promluvě) najít více morálních základů než jeden, procentuální součet jejich výskytu může být větší než sto procent.



Graf 1 – MF v názorových článcích. Procenta udávají poměrné zastoupení jednotlivých MF v názorových článcích věnujících se environmentální problematice. N = 18.

Jak bylo řečeno v první kapitole, obecným předpokladem je, že se morální diskurz odehrává především v rámci individualizačních morálních základů, zejména pak péče/újmama. V tomto případě jsou však rozdíly mezi jednotlivými morálními základy vesměs zanedbatelné. Z výsledků sice nevyplývá jakákoliv výrazná absence péče/újmama, která by mohla původní premisu vyvrátit, ovšem nelze pozorovat ani její jasnou dominanci v rámci porovnání s ostatními MF.

Ty články, v nichž bylo možno morální základy pozorovat (14) byly v IMF zakotveny šestkrát a v BMF devětkrát, což je nakloněno k převaze BMF, přičemž proporčně (podle počtu jednotlivých základů v těchto kategoriích) by měly obě skupiny stejné zastoupení. Procentuálně tedy vypadá zastoupení těchto kategorií následovně:¹¹



Graf 2 – IMF/BMF (názorové články). Procenta udávají podíl IMF a BMF v názorových článcích s environmentální tematikou, v nichž se vyskytovala argumentace založená na některém MF. N = 14.

Co se týče postoje autorů k řešení problematiky životního prostředí, z kompletních 18 článků jsem 12 článků shledala za pro-zelené, zatímco zbylých 6 se ideologicky stavělo proti zelené politice. Ačkoliv jsou případy pozorování jednotlivých morálních základů celkově víceméně rovnoměrně distribuovány, pokud články rozdělíme na pro-zelené a proti-zelené, získáme jasnější obraz rozložení těchto MF. Všechny argumenty spadající pod MF péče/újmama, loajalita/zrada a posvátnost/znesvěcení se bez výjimky pojily s pro-zelenými postoji, zatímco

všechny případy MF férovost/podvádění a autorita/podvratnictví se pojily s proti-zelenými články.

Nejedná se zde tedy o předpokládané rozdělení podle osy IMF (typicky více spojované s liberálními hodnotami¹² a pro-zelenými postoji¹³) a BMF (typicky více spojované s konzervativními hodnotami¹² a méně pro-zelenými postoji¹³), nýbrž o rozdělení, v němž lze sice jednotlivé kategorie jasně přiřadit k oběma postojům, ovšem napříč IMF a BMF. Nicméně analyzovaný vzorek není velký a je možné, že při zahrnutí několika málo dalších případů by se celý obraz MF mohl posunout, tudíž o této skutečnosti nelze vyvodit spolehlivý reprezentativní závěr.

Články se v rámci těchto dvou skupin také lišily, co se obsahu týče. Zatímco články s postojem pro zelenou politiku pojednávaly o devastaci planety, nutnosti chránit ohrožené druhy nebo potřebě zabránit změně klimatu, proti-zelené články upozorňovaly na klimatickou hysterii, zbytečně progresivní chování nebo nesvobodu v podobě určování toho, co se smí a co ne.

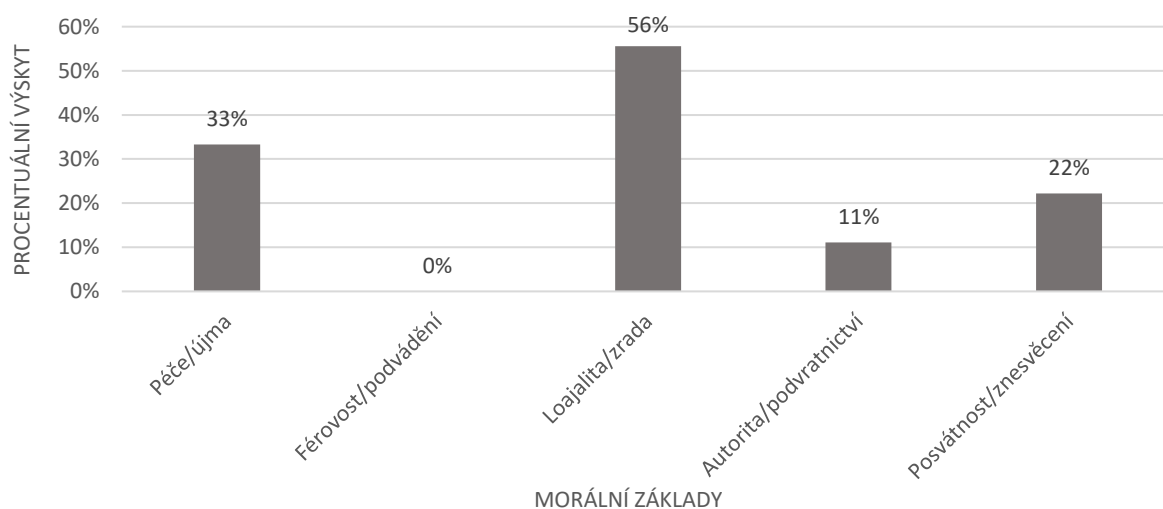
Další věcí, kterou lze z výsledků vyzorovat, je fakt, že z celkových 15 autorů je pouze jedním autorem žena. Tato autorka měla pro-zelený postoj založený na péči/újmě a loajalitě/zradě, což by mohlo částečně potvrdit dříve zmíněné tvrzení o morálním cítění žen směřujícím k péči/újmě (Graham et al, 2011, s. 15), ovšem velikost vzorku opět není reprezentativní, tudíž z něj nelze vyvodit žádný spolehlivý závěr.

¹² Haidt, Graham, 2007, s. 112–113.

¹³ Feinberg, Willer, 2013, s. 57.

3.2 Analýza těsnopiseckých zpráv ze schůzí PSP ČR

V roce 2020 se environmentální problematika Poslanecké sněmovně rozhodně nevyhnula. V průběhu roku byla na programu témata jako kůrovcová kalamita, problematika sucha nebo ekologická havárie na řece Bečvě aj. V rámci těsnopiseckých zpráv z celého roku se mi podařilo najít 18 promluv celkem 15 poslanců, v nichž autor použil morální argumentaci, která vyjádřila názor směrem k environmentální problematice. Z 18 promluv se péče/újma objevila v 6 případech, férovost/podvádění v žádném případě, loajalita/zrada v 10 případech, autorita/podvratnictví ve 2 případech a posvátnost/znesvěcení ve 4 případech (viz Příloha č. 2). Zastoupení morálních základů v těchto promluvách tedy vypadá následovně:¹¹



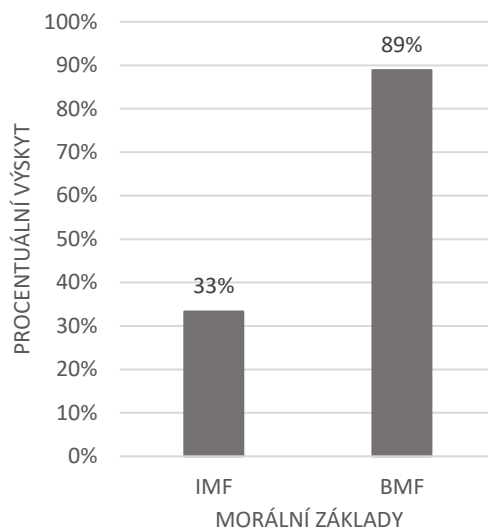
Graf 3 – MF v PSP ČR. Procenta udávají poměrné zastoupení jednotlivých MF v promluvách v PSP ČR věnujících se environmentální problematice. N = 18.

Z výsledků opět vyplývá, že MF péče/újma je v rámci environmentálního diskurzu často se objevujícím morálním základem, ovšem v tomto případě se ještě hojněji objevovala loajalita/zrada. V rámci tohoto morálního základu byly vidět především dva typy argumentů: a) apelování na to, že klimatickou či jakoukoliv jinou environmentální krizi je třeba řešit jednotně a spojenými silami, b) jakýkoliv environmentální problém je třeba řešit především pro naše občany, ku prospěchu našeho lidu, našeho státu. To může být v kontextu národního zákonodárského orgánu zavádějící, jelikož z podstaty věci je v rámci rozhodování třeba spolupráce a poslanci jsou přímo voleni občany, jejichž zájmy v Poslanecké sněmovně zastupují. (Otázkou by pak bylo, zda je zájem o vlastní prospěch logickým hlavním tématem takového orgánu nebo tato skutečnost přeneseně odráží morální nastavení dané společnosti.)

Morální základ férovost/podvádění se neobjevil ani jednou. Při případech, kdy by mohlo být apelováno na tento základ, však zpravidla šlo právě o loajalitu k naší zemi, k našim

občanům. Z toho důvodu jsem nakonec zvolila zakódování pod loajalitu/zradu, jelikož cílem takového argumentu bylo vždy vyzdvihnout právě „naši skupinu“ – tedy náš národ.

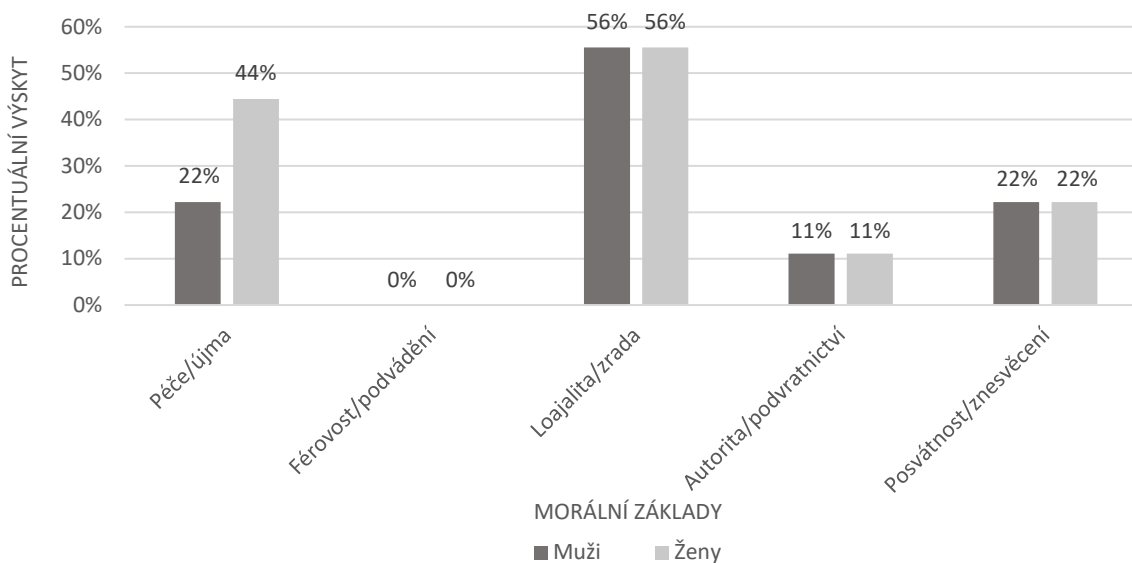
Co se týče procentuálního zastoupení v rámci IMF a BMF, výsledky opět ukazují celkovou převahu tmelících morálních základů, která je i vzhledem k absenci férovosti/podvádění ještě větší než v předchozím případě:¹¹



Graf 4 – IMF/BMF (PSP ČR). Procenta udávají podíl IMF a BMF v promluvách v PSP ČR s environmentální tématikou, v nichž se vyskytovala argumentace založená na některém MF. N = 18.

Naprostá většina promluv byla alespoň do nějaké míry pro-zelená, přičemž za protizelenou se nedala považovat žádná. Takové promluvy se sice objevovaly, ovšem nebylo v nich přítomno viditelné morální zakotvení, tudíž nebyly zakódovány.

V roce 2020 tvořilo členy Poslanecké sněmovny 155 mužů (77,5 %) a 45 žen (22,5 %). Z 15 poslanců, kteří se k problematice vyjadřovali za pomoci morálně založené argumentace, šlo o 9 mužů a 6 žen, což znamená, že z těchto řečníků šlo v 60 % o muže a ve 40 % o ženy. V rámci celkového počtu promluv však šlo o 9 promluv u mužů a 9 promluv u žen, tím pádem to byly v celých 50 % případech ženy, kdo se k environmentální problematice vyjadřoval za použití argumentace založené na morálním cítění. Pokud tedy rozdělíme jednotlivé promluvy na dvě kategorie podle pohlaví a budeme je posuzovat samostatně (tedy jako dvě kategorie o devíti případech), získáme následný obraz použité morální argumentace:¹¹



Graf 5 – MF mužů a žen v PSP ČR. Procenta udávající použití jednotlivých MF při argumentaci mužů (N = 9) a žen (N = 9) v PSP ČR. N = 18.

Výsledky jsou v rámci použití MF v podstatě totožné. Jediným rozdílem je, že ženy častěji využívaly argumentaci z morálního základu péče/újmá (čtyřikrát, zatímco muži dvakrát), což by opět potvrdilo, že je morální citění žen v tomto MF více zakotvené, než je tomu u mužů (Graham et al, 2011, s. 15). Ovšem stejně jako v první části výzkumu, rozdíl mezi oběma skupinami není dostatečně velký (stejně tak jako vzorek samotný), aby bylo možno výsledek považovat za v této záležitosti směrodatný.

Co se týče obsahové stránky projevů, nejčastěji se neřešily environmentální problémy jako takové, ale financování jejich řešení či konkrétní strategie postupu při jejich řešení. Bylo tedy mnoho případů, kdy se v textu pojednávajícím o environmentální problematice objevilo morální zabarvení, ale nebylo napojeno na samotný problém, nýbrž na téma hospodaření s penězi, ovšem ne do takové míry, aby se dala vyzorovat přítomnost některého morálního základu či by argumentace mohla být považována za jasně vyjadřující proti-zelený postoj.

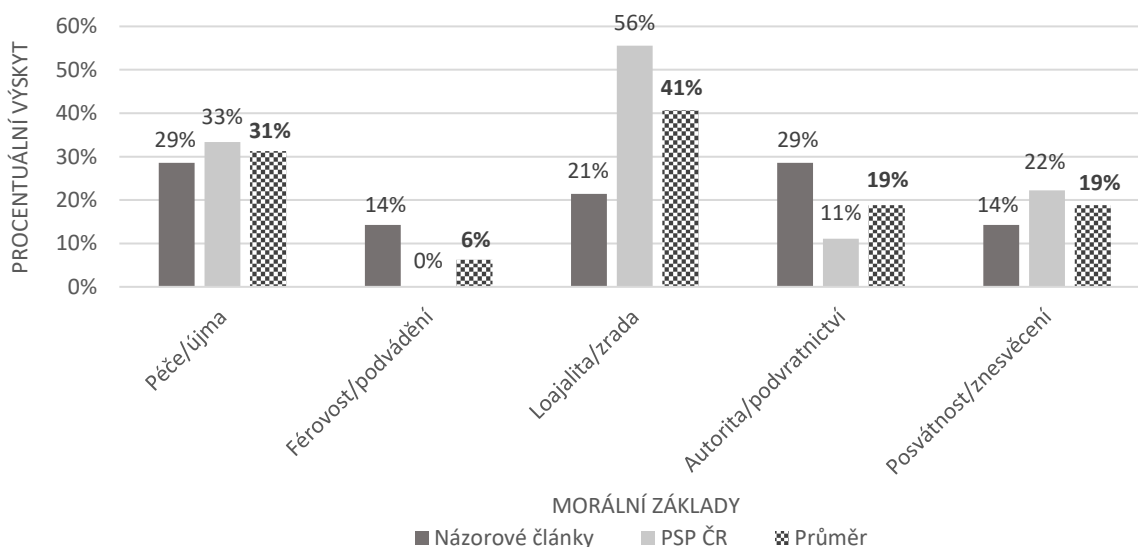
Ve většině případů obecně nešlo o normativní projevy, které měly za úkol někoho o něčem přesvědčit. Šlo spíše o věcné a informativní promluvy, nikoliv silné vyjádření toho, v co dotyčný věří. Může to být tím, že problematika životního prostředí a klimatické změny je už všeobecně přijímána jako problém, který je třeba řešit, tudíž již není do takové míry třeba přesvědčovat ostatní o tom, že tomu tak skutečně je. To by znamenalo, že se diskurz obecně přesunul od „proč (ne)být pro-environmentální“ k „jak (ne)postupovat při řešení problému“. Nasvědčovala by tomu i naprostá převaha pro-zelených vyjádření. Absence apelu na názory a hodnoty však může být dána povahou a smyslem diskurzu na legislativní půdě. Předešlý

výzkum navíc ukázal, že s morální rétorikou se na politickém poli setkáváme v největší míře, pokud směřuje k veřejnosti, kterou má za úkol přesvědčit (Clifford, Jerit, 2013, s. 12). V rámci Poslanecké sněmovny je tedy výskyt logicky menší.

Podobně jako u první části výzkumu se hned v několika případech objevila slova jako *ekoteror*, *klimatický idiotismus*, *zelení fanatici* nebo *evropští aktivisti*. Mezi autory takovýchto environmentálně skeptických vyjádření patřili například Andrej Babiš (ANO), Radim Fiala (SPD), Vojtěch Filip (KSČM), Tomio Okamura (SPD) nebo Jan Zahradník (ODS). Skepse směřem k „diktování podmínek“ z EU, ale i k jakémukoliv jinému „cizímu“ zásahu do tuzemských záležitostí, byla napříč environmentálními tématy také poměrně zastoupená. Například směřem k EU a jejím rozhodnutím pak šlo vyzorovat morální zakořenění v MF posvátnost/znesvěcení, přičemž výroky naznačovaly znechucení. V mých výsledcích celkových MF se to ovšem nepromítlo, jelikož nešlo o environmentální problematiku jako takovou, které se to dotýkalo pouze vzdáleně a nejednoznačně.

3.3 Celkové výsledky

Porovnání výsledků výskytu MF z obou částí mého výzkumu tedy vypadá následovně:¹¹

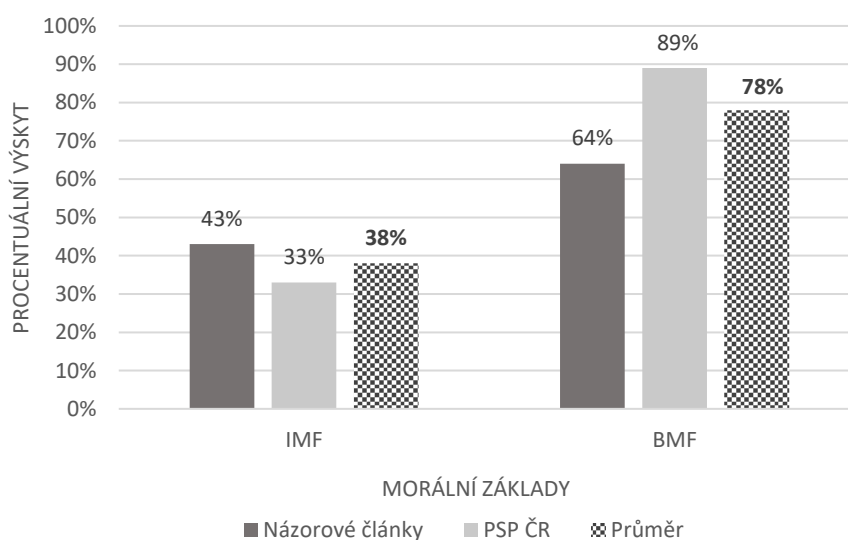


Graf 6 – Porovnání výsledků MF. Graf staví do kontrastu výsledky MF z názorových článků a z PSP ČR, načež zobrazuje průměrné procentuální zastoupení jednotlivých MF v environmentálním diskurzu kombinací obou kategorií. N = 32.

Pokud spojíme obě oblasti, ve kterých byla na environmentální diskurz aplikována teorie morálních základů – tedy jak názorové články na zpravodajských portálech, tak promluvy v Poslanecké sněmovně – dojdeme k závěru, že morální základ péče/újma je z pohledu obou částí důležitý (v prvním výzkumu nejzastoupenější spolu s autoritou/podvratnictvím, v druhém výzkumu druhý nejzastoupenější). Dalším výrazně zastoupeným morálním základem je loajalita/zrada, ovšem proporcionálně byl mnohem více zastoupen v environmentálním

diskurzu v Poslanecké sněmovně, tudíž se dá předpokládat, že je to do značné míry způsobeno specifickým prostředím, kde se diskurz odehrává (navíc tomu nasvědčuje kontrast se zastoupením loajality/zrady v první části výzkumu).

Když sečteme celkový počet individualizačních morálních základů a tmelících morálních základů, jde o 12 případů IMF a 25 případů BMF. Výsledky jsou silně nahnuty k převaze BMF, opět i kvůli vysokému zastoupení loajality/zrady v PS, které je pravděpodobně do velké míry dáno povahou prostředí druhé části výzkumu. Ostatní morální základy byly zastoupeny méně, přičemž v porovnání jejich výskytu v obou částech výzkumu nebyly tak velké rozdíly (minimálně tedy v rámci pozorování takto malého vzorku). Výsledné procentuální zastoupení IMF a BMF z obou částí výzkumu vypadá takto:¹¹



Graf 7 – Porovnání výsledků IMF/BMF. Graf staví do kontrastu výsledky IMF/BMF z názorových článků a z PSP ČR, načež zobrazuje průměrné procentuální zastoupení těchto kategorií v environmentálním diskurzu kombinací obou kategorií. N = 32.

Z mého výzkumu však vzešla i další data – kupříkladu již zmiňovaný poměr mužů a žen v rámci pozorování. Zatímco v internetových názorových člancích se jednalo pouze o jednu autorku, v Poslanecké sněmovně se naopak k environmentální problematice vyjadřovaly proporcčně v rámci genderového složení osazenstva PS více ženy než muži. Dalším zjištěním je pak to, že celkový poměr morálně zakotvených argumentů byl silně nakloněn k vyjádření postojů pro zelenou politiku, nikoliv proti.

4. Diskuse

4.1 Zasazení do existující literatury

Abych svoji práci zasadila do kontextu s existující literaturou, porovnám výsledky svého výzkumu s jinými pracemi, které toto téma mapují. Z výzkumu *The Moral Roots of Environmental Attitudes* od Matthewa Feinberga a Robba Willera (2013), který mi byl inspirací, vyplývá, že environmentální diskurz je založen především na morálním základu péče/újma, přičemž podobné výsledky naznačuje i další práce (Adger et al., 2017). Můj výzkum s tímto závěrem není v souladu. Ani v jedné ze dvou částí tohoto výzkumu se péče/újma neukázala být jasnou dominantou v rámci rozložení MF v argumentaci autorů. Pro porovnání výsledků s prací Matthewa Feinberga a Robba Willera je však záhodno srovnávat spíše první část mého výzkumu, která byla touto prací přímo inspirována. V mé analýze názorových článků se však péče/újma v rámci výskytu dělila o první místo s autoritou/podvratnictvím. Největší zastoupení loajality/zrady v celkových výsledcích výzkumu není v souladu s výsledky původní studie, ovšem tato skutečnost byla pravděpodobně do jisté míry zapříčiněna sledováním environmentální rétoriky na politické půdě v druhé části výzkumu, což nebylo předmětem původního výzkumu.

Ve stejné práci autoři také zmiňují, že změna argumentace směrem k apelování na jiné morální základy než na ty, které jsou s environmentálním diskurzem nejvíce spjaty, může pomoci sjednotit environmentální postoje napříč společnostmi. Aby to však bylo v rámci českého prostředí možno aplikovat, bylo by nejdříve třeba zjistit, jak vypadá obraz zastoupení morálních základů v morálce české společnosti a dle toho určit, zda současná podoba environmentálního diskurzu tuto morálku již obecně odráží, nebo ne.

Dá se předpokládat, že rozdíl v hojnosti zastoupení environmentálního diskurzu v médiích v USA a v České republice je způsoben nepoměrem počtu obyvatel obou zemí – vzhledem k tomu, že mají Spojené státy americké větší počet obyvatel, je větší i objem vygenerovaných dat, tím pádem vzniká více článků. Rozdíl mezi obsahem však může mít složitější vysvětlení. Zde bychom mohli uvažovat o rozdílu mezi kulturami a mentalitou obecně. Například skepse vůči zelené politice v českých médiích by mohla pramenit (mimo jiné) z toho, že Česká republika byla ještě před několika desetiletími součástí Sovětského svazu. Socialismus byl zaměřen spíše na průmyslový rozvoj než na otázky týkající se životního prostředí, takže občané nemají s ohledem na tuto ideologii obvykle historicky hluboce

zakořeněný pro-zelený postoj. Češi mohou být také kvůli historickým zkušenostem¹⁴ uzavřenější a ostražitější vůči věcem přicházejícím „zvenčí“ (např. označování rozhodnutí EU týkajících se životního prostředí za „rozhodnutí Bruselu“, ačkoli jsme součástí rozhodování i my apod.). Okupační zkušenosti, kterými si území dnešní České republiky v průběhu posledního století prošlo, mohou také souviset se zvýšeným výskytem MF loajalita/zrada – tedy s orientací na náš národ a naši zem, který nebývá s environmentální problematikou spojován.

4.2 Limitace výzkumu

Výzkum má hned několik oblastí, které mohou zkreslovat reprezentativnost učiněných závěrů. Tou první a nejlogičtější je malé množství výsledných pozorování v obou částech výzkumu. Existuje tedy nemalá možnost, že pokud by byl vzorek větší, výsledky by se mohly značně posunout, tudíž by výsledný obraz zastoupení environmentálních základů vypadal zcela jinak. Je tedy nutné brát v potaz, že závěry jsou učiněny v rámci omezených dat, které byly k dispozici. Analyzovaný vzorek by mohl být navýšen například v rámci výběru delšího časového úseku, k čemuž však z kapacitních důvodů nedošlo. K analýze dat by tak bylo třeba využít kvantitativních metod, přičemž vzhledem k charakteru práce byla dána přednost kvalitní a podrobné analýze morální argumentace, bohužel na úkor velikosti vzorku.

Environmentální diskurz (ostatně jako většina jiných diskurzů) byl v roce 2020 do značné míry potlačen vypuknutím celosvětové pandemie onemocnění covid-19. Masivní mediální i politická pozornost v bezprecedentním globálním měřítku pak byly logickým dopadem událostí tohoto roku. Malý počet pozorování, zejména v rámci médií, tak může souviset i právě s tímto atypickým rokem.

Jak již bylo zmíněno dříve, převaha morálního základu loajalita/zrada v rámci výzkumu promluv v PSP ČR je pravděpodobně do jisté míry způsobena prostředím, ve kterém se diskurz odehrává – tedy ve voleném legislativním orgánu, který má za své činy odpovědnost k občanům ČR. Výsledky v rámci tohoto morálního základu je zde tedy třeba brát s rezervou.

V tomto výzkumu byl obraz environmentálního diskurzu utvořen pomocí názorových článků na internetových zpravodajských portálech a promluv poslanců v Poslanecké sněmovně. Jedná se o dvě zcela odlišné platformy, přičemž je však spojuje to, že jsou lehce dohledatelné a veřejně přístupné. Výsledná podoba českého environmentálního diskurzu je tedy tvořena úmyslnou kombinací těchto nesourodých forem diskurzu, aby bylo dosaženo jejich velkého záběru. Z toho důvodu však můžeme pozorovat jak odchylky v rozložení morálních základů,

¹⁴ Mnichovská dohoda z roku 1938, která znamenala zradu spojenců, kteří jsou dnes opět našimi spojenci.

tak rozdíl po obsahové stránce sdělení, a finální výsledky tak nemusí odpovídat podobě jedné či oné skupiny samostatně.

Co se týče porovnání s výzkumem, který mi byl předlohou (Feinberg, Willer, 2013), kvůli vysokému riziku subjektivity byl zvolen méně komplexní způsob kódování (nebyla použita sedmibodová škála), tudíž výsledky mého výzkumu neodráží tak přesný obraz morálního citění jako originální studie. V rámci metodologie jsou tedy odchylky.

Závěr

V této práci byla provedena analýza přítomnosti morálních základů v českém environmentálním diskurzu na dvou odlišných platformách – v názorových článcích na internetových zpravodajských portálech a na půdě PSP ČR – za účelem zodpovězení otázky: „Na jakých morálních základech stojí český environmentální diskurz?“ Zatímco v rámci názorových článků bylo zastoupení jednotlivých morálních základů vesměs vyrovnané, přičemž však nejzastoupenějšími byly péče/újma a autorita/podvratnictví, výsledky v PSP ČR byly více diverzifikované; dominantu morálních základů spojených s environmentálními výroky představovala loajalita/zrada, oproti tomu morální základ férovost/podvádění neměl žádné zastoupení. Pokud oba diskurzy spojíme do jednoho, získáme obraz morální argumentace, která se v rámci environmentální problematiky opírá především o loajalitu/zradu a v menším o péči/újmu.

Výsledná převaha loajality/zrady v rámci environmentálního diskurzu není v souladu s výsledky existující literatury, z níž vyplývá, že environmentální diskurz se zakládá především na zranitelnosti. Většina výzkumů, které tuto oblast mapují, však pochází ze Spojených států amerických, tudíž se může jednat o kulturní rozdíl a výsledky mohou být ovlivněny rozdíly v historickém vývoji obou zemí. Environmentální diskurz založený na loajalitě/zradě a péči/újmě by byl v rámci existující literatury tedy spíše zvláštností.

Zvýšený výskyt loajality/zrady může být dán i zkoumáním v prostředí legislativního orgánu země, v němž se dá důraz na loajalitu ke své zemi či národu do jisté míry předpokládat. Hlubší prozkoumání převahy loajality/zrady v českém environmentálním diskurzu by tak mohlo být předmětem dalšího výzkumu, jenž by pomocí aplikace teorie morálních základů v dalších oblastech českého environmentálního diskurzu ukázal, zda byla převaha loajality/zrady v tomto výzkumu dána kombinací malého vzorku a prostředím, které nebylo vzhledem k jednotlivým základům neutrální, či jde opravdu o charakteristiku českého environmentálního diskurzu. Další výzkum by se také mohl zaměřit na zjištění, zda se dominance loajality/zrady vztahuje specificky k českému environmentálnímu diskurzu či zda je její přítomnost v rámci obecného obrazu českého morálního citění celkově zvýšená.

Poměr článků a promluv s morální argumentací, které se v rámci tohoto výzkumu stavěly pro či proti zelené politice, je značně nakloněn k pro-zeleným postojům jen s ojedinělými případy opaku. V rámci morální argumentace v Poslanecké sněmovně navíc nebyl za proti-zelený označen ani jeden případ, což může implikovat, že stále důležitější a naléhavější environmentální diskurz se alespoň na politické úrovni přesunul od otázky „zda je

potřeba záležitosti řešit“ k „jak je potřeba záležitosti řešit“, což je esenciálním posunem potřebným k možnosti řešení (nejen) klimatické krize.

Ačkoliv byl analyzován celý jeden rok v rámci obou částí výzkumu, výsledný vzorek byl nevelký. Kdyby tedy přibylo k pozorováním několik málo dalších případů morální argumentace, poměr výskytu morálních základů by se mohl značně posunout a výsledky by se výrazně lišily. Zjištění tedy vytváří obraz toho, jak v České republice tento environmentální diskurz vypadá, ovšem vzorek není dostatečně velký na to, aby se daly výsledky generalizovat a považovat za zcela reprezentativní odraz podoby českého environmentálního diskurzu.

Summary

This paper analyses the presence of moral foundations in Czech environmental discourse on two different platforms – in op-eds published on online news portals and in the Chamber of Deputies of the Parliament of the Czech Republic – in order to answer the question: 'What moral foundations is Czech environmental discourse based on?' While the representation of the different moral foundations was generally balanced within the op-eds, with care/harm and authority/subversion leading the way, the results in the Chamber of Deputies were more diversified; the dominant moral foundation associated with environmental statements was loyalty/betrayal, while the moral foundation fairness/cheating had no representation whatsoever. If we combine the two discourses into one, we get an image of moral argumentation (concerning environmental issues) that is primarily based on loyalty/betrayal and to a lesser extent on care/harm.

The resulting dominance of loyalty/betrayal within the environmental discourse is inconsistent with the results of the existing literature, which suggests that the environmental discourse is primarily based on vulnerability. However, most of the research that has mapped this area has come from the United States of America, so the results may be influenced by cultural differences and differences in the historical development of the two countries. Nevertheless, environmental discourse based on loyalty/betrayal and care/harm would be more of a curiosity within the existing literature.

The increased occurrence of loyalty/betrayal may be caused by the research being conducted in the setting of a country's legislative body, in which the emphasis on loyalty to one's country or nation may be expected to some extent. Thus, a deeper examination of the prevalence of loyalty/betrayal in Czech environmental discourse could be a subject of further research, which would use the application of the Moral Foundations Theory to other areas of Czech environmental discourse to show whether the high occurrence of loyalty/betrayal in this research was due to a combination of a small sample size and a background that was not neutral with respect to the foundations, or whether it is indeed a characteristic of Czech environmental discourse. Further research could also focus on determining whether the dominance of loyalty/betrayal relates specifically to Czech environmental discourse or whether its presence is increased within the general image of Czech morality overall.

The proportion of articles and speeches with moral argumentation that were pro or anti-green in this research is heavily inclined to predominance of pro-green attitudes with only isolated cases of the contrary. Moreover, not a single instance of moral argumentation in the

Chamber of Deputies was identified as anti-green, which may imply that the increasingly urgent and important environmental discourse has shifted – at least at the political level – from 'whether issues need to be addressed' to 'how issues need to be addressed', which is an essential shift necessary for the possibility to solve (not only) the climate crisis.

Although content from one year was analysed in both parts of the research, the resulting sample was not large. Therefore, if a few more instances of moral reasoning were added to the observed sample, the proportion of occurrence of the moral foundations could shift considerably and the results would differ significantly. That means that my findings outline what the environmental discourse looks like in the Czech Republic, but the sample is not large enough to generalize the results and consider them as a fully representative reflection of the shape of Czech environmental discourse.

Seznam použité literatury

- ADGER, W. Neil, Catherine BUTLER a Kate WALKER-SPRINGETT. 2017. Moral reasoning in adaptation to climate change. *Environmental Politics* [online]. 26(3), 371–390 [cit. 2021-10-27]. ISSN 1743-8934. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/09644016.2017.1287624>
- CLIFFORD, Scott a Jennifer JERIT. 2013. How Words Do the Work of Politics: Moral Foundations Theory and the Debate over Stem Cell Research. *The Journal of Politics* [online]. 1–13 [cit. 2021-10-27]. ISSN 0022-3816. Dostupné z: <https://doi.org/10.1017/S0022381613000492>
- FEINBERG, Matthew a Robb WILLER. 2013. The Moral Roots of Environmental Attitudes. *Psychological Science* [online]. 24(1), 56–62 [cit. 2021-10-27]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/0956797612449177>
- GARTEN, Justin, Reihane BOGHRATI, Joe HOOVER, Kate M. JOHNSON a Morteza DEHGHANI. 2016. Morality Between the Lines: Detecting Moral Sentiment In Text. In: *Proceedings of IJCAI 2016 workshop on Computational Modeling of Attitudes* [online]. [cit. 2022-04-27]. Dostupné z: <https://morteza-deghani.net/wp-content/uploads/morality-lines-detecting.pdf>
- GRAHAM, Jesse a Jonathan HAIDT. The Moral Foundations Dictionary [online]. 2012 [cit. 2021-10-27]. Dostupné z: <http://moralfoundations.org/>
- GRAHAM, Jesse, Jonathan HAIDT a Brian A. NOSEK. 2009. Liberals and Conservatives Rely on Different Sets of Moral Foundations. *Journal of Personality and Social Psychology* [online]. 96(5), 1029–1046 [cit. 2021-10-27]. ISSN 1939-1315. Dostupné z: <https://doi.org/10.1037/a0015141>
- GRAHAM, Jesse, Brian A. NOSEK, Jonathan HAIDT, Ravi IYER, Spassena KOLEVA a Peter H. DITTO. 2011. Mapping the Moral Domain. *Journal of Personality and Social Psychology* [online]. 101(2), 366–385 [cit. 2021-10-27]. ISSN 1939-1315. Dostupné z: <https://doi.org/10.1037/a0021847>
- GRAHAM, Jesse, Jonathan HAIDT, Sena KOLEVA, Matt MOTYL, Ravi IYER, Sean P. WOJCIK a Peter H. DITTO. 2013. Moral Foundations Theory: The Pragmatic Validity of Moral Pluralism. *Advances in Experimental Social Psychology* [online]. 47, 55–130 [cit. 2021-10-27]. ISSN 00652601. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-407236-7.00002-4>
- HAIDT, Jonathan. 2001. The Emotional Dog and Its Rational Tail: A Social Intuitionist Approach to Moral Judgement. *Psychological Review* [online]. 108(4), 814–834 [cit. 2021-10-27]. ISSN 1939-1471. Dostupné z: <https://doi.org/10.1037/0033-295X.108.4.814>
- HAIDT, Jonathan a Jesse GRAHAM. 2007. When Morality Opposes Justice: Conservatives Have Moral Intuitions that Liberals may not Recognize. *Social Justice Research* [online]. 20(1), 98–116 [cit. 2021-10-27]. Dostupné z: <http://doi.org/10.1007/s11211-007-0034-z>
- HAIDT, Jonathan a Craig JOSEPH. 2004. Intuitive Ethics: How Innately Prepared Intuitions Generate Culturally Variable Virtues. *Daedalus* [online]. 133(4), 55–66 [cit. 2021-10-27]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/20027945>

HEYWOOD, Andrew. 2004. *Politologie*. Praha: Eurolex Bohemia. ISBN 80-86432-95-5.

JANČAROVÁ, Ilona. 2004. *Ekologická politika*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 80-210-3599-4.

KERTZER, Joshua D., Kathleen E. POWERS, Brian C. RATHBUN a Ravi IYER. 2014. Moral Support: How Moral Values Shape Foreign Policy Attitudes. *The Journal of Politics* [online]. 1–16 [cit. 2021-10-27]. ISSN 0022-3816. Dostupné z: <http://doi.org/10.1017/S0022381614000073>

MILFONT, Taciano L., Caitlin L. DAVIES a Marc S. WILSON. 2019. The Moral Foundations of Environmentalism: Care- and Fairness-Based Morality Interact With Political Liberalism to Predict Pro-Environmental Actions. *Social Psychological Bulletin* [online]. 14(2), 1–25 [cit. 2021-10-27]. Dostupné z: <https://doi.org/10.32872/spb.v14i2.32633>

MOLDAN, Bedřich. 2021. *Životní prostředí v globální perspektivě*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-4967-2.

SIMPSON, Ain. 2017. Moral Foundations Theory: Background, Review, and Scaffolding for Future Research. In: *Encyclopedia of Personality and Individual Differences*. Cham: Springer. [cit. 2021-10-27]. Dostupné z: <https://www.researchgate.net/publication/308089740>

SMETANA, Michal a Marek VRANKA. 2021. How moral foundations shape public approval of nuclear, chemical, and conventional strikes: new evidence from experimental surveys. *International Interactions* [online]. 47(2), 374–390 [cit. 2021-10-27]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/03050629.2020.1848825>

WOLSKO, Christopher, Hector ARICEAGA a Jesse SEIDEN. 2016. Red, white, and blue enough to be green: Effects of moral framing on climate change attitudes and conservation behaviors. *Journal of Experimental Social Psychology* [online]. 65, 7–19 [cit. 2021-10-27]. Dostupné z: <http://doi.org/10.1016/j.jesp.2016.02.005>

Internetové zdroje

European Commission. 2021. *Special Eurobarometer 513: Climate Change* [online]. [cit. 2022-04-27]. ISBN 978-92-76-38399-4. Dostupné z: https://ec.europa.eu/clima/system/files/2021-07/report_2021_en.pdf

Monitora [online]. [cit. 2022-04-27]. Dostupné z: <https://monitora.cz/>

MoralFoundations [online]. [cit. 2022-04-27]. Dostupné z: <https://moralfoundations.org/>

Online Data (OLA). *NetMonitor* [online]. [cit. 2021-09-12]. Dostupné z: <https://www.netmonitor.cz/online-data-ola>

Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna 2017 – 2021: Těsnopisecké zprávy. *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky* [online]. [cit. 2022-04-27]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/2017ps/tesnopis/index.htm>

Seznam zkratk

BMF	angl. „binding moral foundations“	tmelící morální základy
IMF	angl. „individualizing moral foundations“	individualizační morální základy
MF	angl. „moral foundation(s)“	morální základ(y)
MFD	angl. „Moral Foundations Dictionary“	slovník morálních základů
MFT	angl. „the Moral Foundations Theory“	teorie morálních základů

Seznam grafů

Graf 1 – MF v názorových člancích.....	22
Graf 2 – IMF/BMF (názorové články).....	22
Graf 3 – MF v PSP ČR.....	24
Graf 4 – IMF/BMF (PSP ČR).....	25
Graf 5 – MF mužů a žen v PSP ČR.....	26
Graf 6 – Porovnání výsledků MF.....	27
Graf 7 – Porovnání výsledků IMF/BMF.....	28

Seznam příloh

Příloha č. 1: Výsledky kódování názorových článků (tabulka)

Příloha č. 2: Výsledky kódování promluv v PSP ČR (tabulka)

Přílohy

Příloha č. 1

Zpravodajský portál	Název článku	Autor	Péče/újma	Férovost/ podvádění	Loajalita/zrada	Autorita/podvratnictví	Posvátnost/ znesvěcení	Bez MF	Pro-zelený postoj
novinky.cz	KOMENTÁŘ: Několik poučení z korona-krize – Jiří Pehe	Jiří Pehe	0	0	1	0	0	0	Ano
novinky.cz	KOMENTÁŘ: Globální strašidlo koronavirus - Alexander Tomský	Alexander Tomský	0	0	0	1	0	0	Ne
novinky.cz	KOMENTÁŘ: Jak zničit Ameriku - Alexander Tomský	Alexander Tomský	0	0	0	1	0	0	Ne
novinky.cz	KOMENTÁŘ: Je koronavirus „černá labuť“? – Matěj Široký	Matěj Široký	0	0	0	0	0	1	Ano
seznamzpravy.cz	Komentář: Kdo zachrání Moravskou Amazonii?	Pavel Baroch	0	0	0	0	1	0	Ano
seznamzpravy.cz	Komentář: Velevrub tupý, zeleň ve vládě? K nezaplacení	Jan Lipold	0	0	0	0	1	0	Ano
seznamzpravy.cz	Glosa: Lidstvo dokáže spojit jedině strach z epidemie a boj o holý život	Daniel Kroupa	0	0	1	0	0	0	Ano
seznamzpravy.cz	Komentář: Jokerův paradox aneb Shoříme nakonec všichni?	Tereza Novotná	1	0	1	0	0	0	Ano
seznamzpravy.cz	Komentář: Konec uhlí 2030 je už mainstream	Lukáš Hrábek	1	0	0	0	0	0	Ano
seznamzpravy.cz	Komentář: Padají emise, něco si přejme	Tomáš Jungwirth	0	0	0	0	0	1	Ano
seznamzpravy.cz	Komentář: Zelená levice? Propadák, nebo strana budoucnosti?	Štěpán Šanda	1	0	0	0	0	0	Ano
seznamzpravy.cz	Komentář: Volby budou zelené, říká to dokonce Zeman	Jan Stránský	0	0	0	0	0	1	Ano
idnes.cz	KOMENTÁŘ: Konec uhlí v Česku na obzoru? Nejvyšší čas!	Bedřich Moldan	1	0	0	0	0	0	Ano
idnes.cz	KOMENTÁŘ: Návrat ke komunisticko-zelenému diktování podmínek	Jan Ferenc	0	1	0	0	0	0	Ne
idnes.cz	KOMENTÁŘ: Planeta, nebo pandemie? Globální trh s emisemi je na obzoru	Tomáš Jungwirth	0	0	0	0	0	1	Ano
idnes.cz	KOMENTÁŘ: Nouzový stav a stav klimatické nouze: podobnost čistě náhodná?	Jan Ferenc	0	1	0	0	0	0	Ne
idnes.cz	KOMENTÁŘ: Klimateroristi boří demokracii. Teď chtějí převracet svět i v Česku	Miroslav Korecký	0	0	0	1	0	0	Ne
idnes.cz	KOMENTÁŘ: Hysterie jménem elektroauta. Budoucnost to není	Jakub Kvasnička	0	0	0	1	0	0	Ne
			4	2	3	4	2	4	

Příloha č. 2

Schůze	Autor	Péče/újma	Férovost/podvádění	Loajalita/zrada	Autorita/podvratnictví	Posvátnost/znesvěcení	Pro-zelený postoj	stránky
40	Jiří Kobza	0	0	1	0	1	Ano	469-470
41	Helena Langšádlová	1	0	0	0	0	Ano	489-490
41	Vojtěch Filip	0	0	1	0	0	Ano	491-492
51	Markéta Pekarová Adamová	1	0	1	0	1	Ano	21-24
51	Alena Gajdůšková	0	0	1	0	0	Ano	53-54
51	Jan Bartošek	0	0	1	0	0	Ano	81-82
51	Stanislav Grospič	0	0	1	0	0	Ano	83-84
51	Karla Maříková	0	0	1	0	0	Ano	86-88
51	Monika Jarošová	0	0	1	0	0	Ano	89
51	Alena Gajdůšková	0	0	1	0	0	Ano	107-109
54	Jan Čížinský	0	0	1	0	0	Ano	179-180
56	František Kopriva	0	0	0	1	0	Ano	138-141
58	Stanislav Blaha	1	0	0	0	0	Ano	454-455
62	Radek Holomčík	1	0	0	0	0	Ano	771-772
64	Marek Výborný	0	0	0	0	1	Ano	33-36
64	Dana Balcarová	1	0	0	0	0	Ano	52-53
72	Monika Jarošová	0	0	0	1	1	Ano	297-298
72	Markéta Pekarová Adamová	1	0	0	0	0	Ano	313
		6	0	10	2	4		